

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ, ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ДИЗАЙНУ**

«Особливості організації охорони праці в умовах воєнного стану в Україні»

електронний навчальний курс

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри технологій навчання,
охорони праці та дизайну
протокол № 2 від «06» лютого 2024 р.

Завідувач кафедри _____ Кравченко Г.Ю.

Біла Церква 2024

Затверджено на засіданні кафедри технологій навчання охорони праці та дизайну від 06.02.2024 року № 2

Авторка-розробниця:

Головко Дар'я Юріївна – старша викладачка кафедри технології навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України.

Рецензенти:

Мовмига Н.В. – кандидатка психологічних наук, доцентка кафедри безпеки праці та навколишнього середовища НТУ «ХПІ» (м. Харків).

Кравченко Ганна Юріївна – завідувачка кафедри технології навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПН України, докторка педагогічних наук

Головко Д.Ю., Особливості організації охорони праці в умовах воєнного стану в Україні : електронний навчальний курс / Д.Ю. Головко. Біла Церква : БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2024 р. 44 с.

Електронний навчальний курс спрямований на формування у педагогів професійної освіти знань та навичок з питань організації охорони праці в умовах підвищеної небезпеки. В той же час, курс дозволяє оновити знання нормативно-правової бази з охорони праці, ознайомитися з методами оцінки ризиків життя та здоров'я в умовах воєнного стану, відпрацювати навички надання домедичної допомоги та організації евакуації.

Метою курсу є формування компетентностей з організації безпечних і умов праці та навчання в умовах бойових дій та інших загрозах воєнного стану, розвиток культури безпеки та відповідальності за життя та здоров'я здобувачів і колег.

Курс розроблено для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за різними моделями навчання (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною).

Курс розраховано на 8 год., із яких 2 год. – лекція, 4 год. – семінарські заняття, 2 год – самостійна робота.

© Кафедра ТНОП та Д БІНПО, 2024
© Головко Д.Ю., 2024

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	4
1 ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КURСУ.....	5
2 ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КURСУ.....	6
3 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ІТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КURСУ.....	10
4 ЗМІСТ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КURСУ ЗА ТЕМАМИ.....	11
5 ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ.....	12
6 ПРАКТИЧНІ/СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....	25
7 САМОСТІЙНА РОБОТА	44
8 КОМПЛЕКС ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛІЯ САМОКОНТРОЛЮ Й САМООЦІНКИ.....	46
9 ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ.....	49
10 КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ.....	52
11 ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА.....	53

АНОТАЦІЯ

У період воєнного стану в Україні особливо гостро постає питання забезпечення безпечних та здорових умов праці. Знання основ охорони праці, вміння надавати першу допомогу, дотримання правил безпеки є запорукою збереження життя та здоров'я працівників. Тому в умовах воєнного стану набуває особливого значення поширення знань з охорони праці серед працівників підприємств та організацій.

Електронний навчальний курс спрямований на формування відповідальної поведінки працівників щодо власної безпеки та безпеки оточуючих. У той же час, курс спрямований на розуміння нормативно-правової бази з охорони праці, забезпечення засобів колективного та індивідуального захисту працівників.

Програма курсу включає вивчення питань надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, організації евакуації працівників та здобувачів освіти у разі надзвичайної ситуації. Окрема увага приділяється психологічним аспектам охорони праці, формуванню відповідальної поведінки працівників щодо власної безпеки та безпеки оточуючих. В результаті проходження курсу учасники отримають базові знання та практичні навички з організації охорони праці в умовах воєнного стану.

Теоретичні й практико-зорієнтовані аспекти курсу спрямовано на неперервне підвищення педагогічної майстерності педагогічних працівників. Зокрема, на розвиток *освітологічної, андрагогічної, професійно-педагогічної, інноваційної та інформаційно-цифрової* компетентностей та компетентності з *професійно-особистісного розвитку педагогічних працівників*.

Курс розроблено для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за різними моделями навчання (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною).

Курс розраховано на 6 год., із яких 2 год. – лекція, 4 год. – семінарські заняття.

ТИПОВА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ЕЛЕКТРОННОГО КУРСУ

Пояснювальна записка

Актуальність електронного курсу «Особливості організації охорони праці в умовах воєнного стану в Україні» визначається складними умовами воєнного стану в Україні. Збереження життя та здоров'я громадян є пріоритетним завданням держави. Тому особливо важливим стає питання організації охорони праці на виробництві та в освітніх становах для мінімізації ризиків виникнення нещасних випадків.

У зв'язку з цим педагоги потребують формування компетентностей з охорони праці відповідно до вимог воєнного стану. Вміння оцінювати ризики та дотримуватись правил безпеки є запорукою збереження життя в умовах загрози. Оволодіння основами охорони праці, надання першої допомоги, правилами поведінки в надзвичайних ситуаціях дозволить працівникам діяти відповідально щодо власної безпеки та безпеки колег та здобувачів освіти.

З огляду на зазначене, електронний навчальний курс є важливим інструментом професійного розвитку педагогічних працівників в умовах воєнного стану. Він сприятиме формуванню безпечного виробничого та навчального середовища та відповідальної поведінки персоналу щодо охорони праці.

Метою курсу є формування компетентностей з організації охорони праці в умовах воєнного стану, спрямованих на забезпечення безпечних умов праці та запобігання нещасним випадкам на виробництві та під час навчального процесу.

Завдання курсу:

- ✓ надати ґрунтовні знання з нормативно-правового регулювання охорони праці;
- ✓ сформулювати розуміння сучасних вимог з охорони праці в умовах воєнного стану;
- ✓ навчити оцінювати ризики у сфері охорони праці та вживати заходів для їх мінімізації;
- ✓ сформулювати практичні навички з надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків;
- ✓ підвищити обізнаність щодо індивідуальних та колективних засобів захисту працівників;

Навчально-методичне забезпечення курсу представлено науково-методичними матеріалами (лекція, семінарські заняття, завдання для самостійної роботи, тести) і списком рекомендованих джерел до тематики електронного курсу.

ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Профіль Типової освітньої програми електронного курсу «Особливості організації охорони праці в умовах воєнного стану в Україні»		
Обсяг курсу	0,27 ЄКТС кредиту На опанування матеріалів електронного курсу передбачено 8 академічних годин, що відповідає 0,27 ЄКТС кредиту .	
Рівень програми	Безперервний професійний розвиток фахівців шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти.	
A	Мета	
	Формування компетентностей з організації охорони праці в умовах воєнного стану, спрямованих на забезпечення безпечних умов праці та запобігання нещасним випадкам на виробництві та під час навчального процесу	
B	Характеристика типової програми	
1.	Функціональна спрямованість	Неперервне підвищення педагогічної майстерності та розвиток професійних компетенцій слухачів курсів підвищення кваліфікації
2.	Фокус Типової програми	Акцент на розвиток ключових компетентностей фахівців із питань: <ul style="list-style-type: none">– поглиблення знань у сфері охорони праці та безпеки в умовах воєнного стану;– практичного застосування вимог охорони праці на робочих місцях;– опанування практичних навичок надання першої допомоги потерпілим;– розвиток умінь оцінювати професійні ризики та розробляти заходи для їх мінімізації;– набуття практичного досвіду щодо використання засобів індивідуального та колективного захисту працівників.
3.	Орієнтація Типової програми	Типова програма електронного курсу орієнтовна на розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти
4.	Особливості типової	Типова програма електронного навчального курсу

	програми	спрямована на розвиток фахової компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які володіють широким спектром професійних навичок і компетенцій для успішного виконання своїх професійних функцій
5.	Цільова група	Електронний курс розроблено для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за різними моделями навчання (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною).
С	Професійні вимоги (компетенції) і продовження навчання	
1.	Професійні вимоги (компетенції)	Визначає посадова інструкція фахівця
2.	Продовження навчання	Типова програма передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення знань, умінь, навичок педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в системі формальної, неформальної та інформальної освіти.
Д	Стиль і методика навчання	
1.	Підходи до викладання і навчання	Розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у процесі їх практичного застосування, оновлення і поповнення професійних знань. Навчання проходить за різними моделями (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною) із використанням компетентнісного, андрагогічного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного підходів та інноваційних технологій навчання: інтерактивних, проблемних, кейс-технологій, практичних завдань, тестів тощо.
2.	Система оцінювання	Результати навчання за Типовою програмою оцінюються (зараховано/не зараховано) на основі: підготовки відповідей на проблемно-пошукові питання, виконання завдань самостійної роботи, виконання тестових завдань.
Е	Програмні компетентності	
1.	Інтегральна компетентність	здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці
2.	Загальні компетентності <i>Освітлогічна</i>	здатність інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах людиноцентризму, демонструвати відповідні цінності

		професійної діяльності
3.	Спеціальні (фахові) компетентності	<p>андрагогічна компетентність –уміння визначати освітні потреби і запити, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, визначити результати навчання, спонукати дорефлексії;</p> <p>предметно-методична – використання у професійній діяльності системи наукових і методичних знань, умінь з основ охорони праці та безпеки життєдіяльності, уміння проводити навчальні заняття ефективно;</p> <p>інформаційно-цифрова – передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні;</p> <p>професійно-педагогічна – здатність планувати, організовувати та контролювати діяльність суб’єктів освітнього процесу закладів професійної освіти та власну професійну діяльність в умовах реформ і соціальних трансформацій; здатність до вибору оптимальних прийомів, методів та форм навчання, застосування інноваційних технологій на основі володіння технологіями створення сприятливих умов для навчального процесу;</p> <p>інноваційна – система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує ефективність використання нових педагогічних технологій у роботі зі здобувачами освіти;</p> <p>компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку – здатність організувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) і вдосконалювати(самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб’єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо;</p> <p>педагогічне партнерство – вміння організувати навчання на засадах дитиноцентризму та індивідуального підходу до кожного здобувача освіти;</p> <p>проектувальна – заснована на знаннях, уміннях, особистісному досвіді і ціннісних орієнтаціях педагога, які сприяють ефективній підготовці та впровадженню освітніх проектів;</p>

		<i>ініціативність і підприємливість</i> – уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави.
F	Програмні результати навчання	
	Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> – розуміння специфіки забезпечення безпечних умов праці під час воєнних дій; – аналізувати та оцінювати професійні ризики, пов'язані з воєнним станом; – володіти алгоритмом надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків; – розуміння важливості сучасних засобів індивідуального та колективного захисту.
	Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> – вміння адаптувати організацію праці та робочі місця до умов воєнного часу; – розробляти ефективні заходи для мінімізації професійних ризиків, пов'язаних з воєнним станом.
	Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> – морально-етичні; – соціально-політичні; – людиноцентризм; – готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток; – необхідність володіння нормативно-правовою базою з цифрової безпеки; – пріоритет життя і здоров'я працівників та здобувачів освіти закладів професійної освіти – рефлексія власної професійної діяльності
Ключові слова		
Охорона праці, безпека життєдіяльності, нормативно-правові акти, інструкція, електробезпека, професійний ризик, аварія, пожежна безпека, ризик, небезпека		

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ І ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Тематичний план	Форми роботи, кількість годин					
	Усього годин	Лекції	Семінарське заняття	Самостійна робота	К-сть годин контролю	Вид контролю
Тема 1 «Організація охорони праці в умовах воєнного стану: основні принципи та завдання»	4	2	2			
Тема 2 «Технічні та організаційні заходи безпеки в умовах воєнного стану»	2		2			
Разом	6	2	4			

ЗМІСТ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Організація охорони праці в умовах воєнного стану: основні принципи та завдання

Нормативно-правове забезпечення охорони праці в період воєнного стану. Обов'язки сторін у забезпеченні безпеки праці. Основні заходи щодо підвищення безпеки праці в умовах воєнного стану. Оцінка та управління професійними ризиками.

Планування роботи охорони праці та безпеки життєдіяльності. Перелік необхідних документів, матеріалів для організації роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності. Особливості інструктажів під час дії воєнного стану.

Контроль за станом організації роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності у закладах професійної освіти. Алгоритм дій при різних ситуаціях.

Тема 2. Технічні та організаційні заходи безпеки в умовах воєнного стану

Планування та впровадження систем евакуації. Використання захисного обладнання в умовах воєнного стану.

Визначення ключових аспектів ефективного планування та забезпечення комунікацій в період військового стану. Роль керівництва та працівників у впровадженні технічних та організаційних заходів безпеки.

Застосування технологій та інновацій для забезпечення безпечних умов праці в період воєнного стану. Переваги та обмеження використання сучасних технічних рішень

ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ

ІНТЕРНЕТ-ЛЕКЦІЯ

Тема: «Організація охорони праці в умовах воєнного стану: основні принципи та завдання»

Мета: провести аналіз сучасної нормативно-правової бази, що лягла в основу реформування системи охорони праці, визначити ключові проблеми, з якими стикається Україна у цьому контексті, та розкрити зміни у трудових відносинах, що виникають під час воєнного стану в Україні.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: аналізувати сучасну нормативно-правову базу охорони праці та виокремлювати ключові аспекти реформування; критично оцінювати проблеми, що виникають у сфері охорони праці під час реформ та воєнного стану; розуміння змін у трудових відносинах, які виникають в умовах воєнного стану, та їх вплив на працівників та роботодавців; здатність адаптуватися до змін у законодавстві та робочому середовищі під час реформ та воєнного стану.

План

1. Особливості організації трудових відносин в умовах воєнного стану.
2. Зміни законодавства у сфері охорони праці.
3. Обов'язки сторін у забезпеченні безпеки праці.
4. Основні заходи щодо підвищення безпеки праці в умовах воєнного стану.
5. Оцінка та управління професійними ризиками

Питання для самоконтролю

1. Які основні особливості організації трудових відносин в умовах воєнного стану?
2. Які зміни в законодавстві у сфері охорони праці відбуваються в контексті воєнного стану?
3. Які обов'язки покладаються на роботодавців та працівників у забезпеченні безпеки праці в умовах військового конфлікту?
4. Які основні заходи можуть бути вжиті для підвищення безпеки праці в умовах воєнного стану?
5. Як проводиться оцінка та управління професійними ризиками?
6. Які нормативно-правові аспекти слід враховувати при визначенні заходів з оцінки та управління професійними ризиками?
7. Які інноваційні технічні рішення можуть бути використані для підвищення безпеки праці в умовах воєнного стану?
8. Як змінюються обставини виробництва та робоче середовище, і як це впливає на

працівників та роботодавців під час воєнного стану?

Матеріали лекції

1. Особливості організації трудових відносин в умовах воєнного стану

Організація трудових відносин в умовах воєнного стану визначає особливості трудових відносин працівників всіх підприємств, установ, організацій в Україні, незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Під час дії воєнного стану обмежуються конституційні права і свободи людини і громадянина, як це передбачено статтями 43 та 44 Конституції України.

У період воєнного стану сторони можуть визначати форму трудового договору за взаємною згодою. При укладенні трудового договору на цей період може встановлюватися умова випробування для будь-якої категорії працівників. З метою оперативного залучення нових працівників та усунення кадрового дефіциту, роботодавець може укладати строкові трудові договори на період заміщення тимчасово відсутніх працівників.

У період введення воєнного стану роботодавець може перемістити працівника на іншу роботу, яка не передбачена трудовим договором, без його згоди (за винятком переведення на роботу в іншу локацію, де тривають активні бойові дії). Це може бути здійснено лише з метою запобігання або ліквідації наслідків бойових дій та інших обставин, що можуть загрожувати життю чи нормальним життєвим умовам людей.

Оплата за виконану роботу повинна бути не менше середньої заробітної плати за попередньою роботою. Повідомлення працівника про зміну суттєвих умов праці та оплати праці, повинно бути подано не пізніше, ніж до введення таких змін. Якщо колишні умови праці не можуть бути збережені і працівник не згоден працювати за новими умовами, то трудовий договір припиняється¹.

Укладання трудового договору

Протягом часу воєнного стану сторони можуть визначити форму трудового договору за взаємною згодою. У період воєнного стану умова випробування при прийнятті на роботу може бути встановлена для будь-якої категорії працівників.

З метою оперативного залучення нових працівників до виконання завдань, а також для подолання дефіциту кадрів та відсутності робочої сили, включаючи випадки фактичної відсутності працівників через бойові дії, евакуацію, відпустки, тимчасову

ЗМІНИ В ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Трудові договори

- Форма договору** за згодою
- Строкові на час воєнного стану** для нових працівників та для заміщення відсутніх
- Випробувальний термін** для всіх
- Тимчасове призупинення договору** за неможливості надання та виконання роботи через воєнні дії

Умови роботи

- Тривалість робочого тижня**
 - до 60 годин нормальна
 - до 50 годин скорочена (працівники віком 16-18 років, працівники у шкідливих умовах праці)
- Роботодавець може**
 - змінити умови й місце роботи для усунення наслідків бойових дій (у небезпечних зонах – лише за згодою)
 - зупинити окремі положення колективного договору

¹Кодекс законів про працю України

непрацездатність або тимчасово невідому долю, роботодавці можуть укласти тимчасові трудові угоди із новими працівниками на період воєнного стану або на час заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Переведення та зміни істотних умов праці

Протягом часу, коли діє воєнний стан, роботодавець отримує право перевести працівника на інше місце роботи, яке не передбачено трудовим договором, без його згоди (за винятком випадків переведення на роботу в інше місце, де тривають активні бойові дії), якщо це не суперечить стану здоров'я працівника. Це може бути зроблено лише з метою уникнення або ліквідації наслідків бойових дій та інших обставин, які ставлять під загрозу життя або нормальні умови існування людей. У таких випадках оплата праці повинна бути визначена за виконану роботу, але не може бути менше середнього заробітку за попередньою роботою.

Протягом дії воєнного стану положення статті 32 Кодексу законів про працю про двомісячний строк попередження працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Розірвання трудового договору

З ініціативи працівника. У зв'язку із проведенням бойових дій в зонах, де розташоване підприємство, установа або організація, і враховуючи загрозу для життя та здоров'я працівника, він має право розірвати трудовий договір за власною ініціативою без двотижневого строку попередження (за винятком примусового залучення до суспільно-корисних робіт в умовах воєнного часу та у випадках, коли працівник залучений до виконання робіт на об'єктах, віднесених до критичної інфраструктури).

З ініціативи роботодавця. Роботодавець має право припинити трудовий договір з працівником через ліквідацію підприємства, установи або організації, спричинену знищенням внаслідок бойових дій всіх виробничих, організаційних або технічних можливостей або майна підприємства. Про таке звільнення працівника повідомляється не менш як за 10 днів з виплатою вихідної допомоги у розмірі не менше середньомісячного заробітку.

Протягом дії воєнного стану можливе звільнення працівника з ініціативи роботодавця під час його тимчасової непрацездатності або у період перебування працівника у відпустці, за винятком відпусток у зв'язку з вагітністю та пологами та відпусток для догляду за дитиною. Дата звільнення вказується як перший робочий день після закінчення тимчасової непрацездатності, вказаної в документі про тимчасову непрацездатність, або як перший робочий день після закінчення відпустки, за винятком визначених випадків.

Встановлення та регулювання робочого часу та періодів відпочинку

Максимальна тривалість робочого часу працівників під час воєнного стану не може перевищувати 60 годин на тиждень.

Для працівників, яким згідно із законодавством призначена скорочена робоча тривалість, години роботи не повинні перевищувати 50 годин на тиждень.

Роботодавець разом із військовим командуванням та військовими адміністраціями встановлює режим п'ятиденного або шестиденного робочого тижня.

Час початку та закінчення робочого дня (зміни) визначається роботодавцем.

Тривалість безперервного щотижневого відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

Дозволені роботи (за згодою)	
<p>Жінки</p> <ul style="list-style-type: none"> важкі шкідливі небезпечні підземні 	<p>Працівники з дітьми</p> <ul style="list-style-type: none"> нічні понаднормові у вихідні, святкові, неробочі дні відрядження
<p>Вихідні</p> <ul style="list-style-type: none"> 24 години мінімум Скасовано скорочені дні напередодні свят, перенесення святкових днів, святкові дні 	<p>Оплата праці</p> <p>Підприємство працює своєчасно</p> <p>Не працює після відновлення діяльності</p>
<p>Відпустки</p> <p>Щорічні оплачувані 24 дні</p> <p>Неоплачувані (на прохання) необмежений термін</p> <p>Важливо: Можлива відмова працівникам критичної інфраструктури крім декретних відпусток**</p>	<p>Звільнення</p> <p>З ініціативи працівника якщо є загроза*** – без попередження за 2 тижні</p> <p>З ініціативи роботодавця під час лікарняних і відпусток (окрім декретних**) – з першого робочого дня</p>

* крім вагітних і жінок із дітьми до 1 року
** відпустка по вагітності та пологах та відпустка для догляду за дитиною до 3 років
*** за винятком працівників критичної інфраструктури або залучених до суспільно корисних робіт
Джерело: Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»

Під час воєнного стану не застосовуються положення ст.53 (робочий час напередодні святкових, неробочих та вихідних днів), частина перша ст.65, частини третя – п'ята ст.67 та ст.71-73 (святкові та неробочі дні) КЗпП.

Робота в нічний час

На час воєнного стану не залучаються без крайньої необхідності до роботи в нічний час:

- вагітні жінки і жінки, що мають дітей віком до одного року,
- особи з інвалідністю, яким за медичними рекомендаціями протипоказана така робота.

Залучення до роботи деяких категорій працівників

На час дії воєнного стану дозволяється застосування праці жінок (крім вагітних жінок і жінок, які вигодовують дитину віком до одного року) на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах.

Працівники, які мають дітей, на час дії воєнного стану можуть залучатись до нічних і надурочних робіт, робіт у вихідні, святкові і неробочі дні, направлятися у відрядження за їх згодою.

Оплата праці

Заробітна плата виплачується на умовах визначених трудовим договором.

У разі неможливості виплати заробітної плати через воєнні дії виплата заробітної плати може бути призупинена, до моменту відновлення можливості підприємства здійснювати основну діяльність.

Відпустки

На період воєнного стану щорічна основна оплачувана відпустка надається працівникам тривалістю 24 календарних дні.

На період воєнного стану роботодавець може відмовити працівнику у наданні будь якого виду відпусток, крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною, якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах віднесених до критичної інфраструктури.

Протягом періоду воєнного стану роботодавець на прохання працівника може надавати відпустку без збереження заробітної плати без врахування норм частини першої статті 26 Закону «Про відпустки».

2. Зміни законодавства у сфері охорони праці

Відповідно до Конституції, права і свободи людини та громадянина за звичайних умов не можуть бути обмежені. Проте під час воєнного чи надзвичайного стану можуть вводитися певні обмеження прав і свобод громадян на визначений термін, за винятком обмежень, передбачених низкою статей Конституції.

Підставою для внесення важливих змін у трудове законодавство та нормативні акти з охорони праці стало введення воєнного стану у зв'язку з військовою агресією Росії проти України. Розглянемо найважливіші зміни в трудовому законодавстві та організації охорони праці, що відбулися в умовах воєнного стану.

Перевірки під час воєнного стану

Відповідно до рішення Уряду, під час дії воєнного стану зупинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду і контролю. Винятком є ситуації, коли існує загроза правам, інтересам, життю та здоров'ю людей, довкіллю чи безпеці держави. У таких випадках центральні органи виконавчої влади можуть прийняти рішення про проведення позапланових заходів держнагляду.

Розслідування нещасних випадків на виробництві

Уряд вніс зміни до Порядку розслідування нещасних випадків на виробництві, спрямовані на спрощення цієї процедури під час дії воєнного стану. Зокрема, уточнено порядок роботи комісії з розслідування. Визначено, що засідання є чинним за умови присутності більшості членів комісії, а участь голови є обов'язковою. Передбачено можливість дистанційних засідань.

Додано новий розділ про спрощену процедуру розслідування нещасних випадків, що сталися внаслідок бойових дій. Вона передбачає розслідування на місці події, залучення військових експертів, встановлення причин та обставин події. Якщо провести розслідування неможливо через загрозу життю, збирається вся наявна інформація для подальшого розгляду після нормалізації ситуації.

Такі зміни дозволяють швидше розслідувати нещасні випадки і забезпечити соцзахист потерпілих.

Обстеження будівель і споруд

Уряд затвердив порядок обстеження пошкоджених внаслідок бойових дій будівель і споруд. Відповідно до постанов Кабміну, оперативно реагувати мають місцеві органи влади, органи цивільного захисту. Вони повинні:

- повідомити відповідні органи про пошкодження об'єктів;
- визначити зону можливого ураження та повідомити про небезпеку;
- організувати огляд пошкоджених об'єктів та скласти їх попередній перелік;
- прийняти рішення про обстеження, повідомити власників та затвердити програму робіт;
- залучити експертів для обстеження.

За результатами обстеження складається звіт з висновком про технічний стан об'єкта та рекомендаціями щодо подальших дій. У разі виявлення загрози життю людей, інформуються відповідні органи та власники об'єктів.

Таким чином визначено порядок обстеження об'єктів, пошкоджених внаслідок бойових дій.

3. Обов'язки сторін у забезпеченні безпеки праці

Військова агресія Росії проти України спричинила значні зміни в організації охорони праці та забезпеченні безпечних умов праці. 24 лютого 2022 року Указом Президента в Україні було введено воєнний стан, який триває і досі. Це вимагає особливих заходів з боку роботодавців та працівників для збереження життя і здоров'я людей.

Обов'язки роботодавця у сфері охорони праці під час воєнного стану:

- ✓ Забезпечити дотримання вимог законодавства про охорону праці на підприємстві.
- ✓ Вжити необхідних заходів для захисту працівників від наслідків воєнних дій та надзвичайних ситуацій.

- ✓ Організувати навчання працівників правилам поведінки та дій в умовах воєнного стану.
- ✓ Забезпечити працівників засобами колективного та індивідуального захисту.
- ✓ Визначити безпечні маршрути пересування на роботу та з роботи.
- ✓ Організувати цілодобове чергування працівників на об'єкті у разі потреби.
- ✓ Проводити інструктажі з питань охорони праці з урахуванням особливостей воєнного стану.

Обов'язки працівника з охорони праці під час воєнного стану:

- ✓ Дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії.
- ✓ Виконувати вимоги щодо захисту від наслідків воєнних дій, діяти згідно з інструкціями роботодавця.
- ✓ Проходити навчання та інструктажі з питань цивільного захисту.
- ✓ Використовувати надані засоби колективного та індивідуального захисту.
- ✓ Не допускати дій, що можуть призвести до нещасних випадків або аварій в умовах воєнного стану.
- ✓ Повідомляти роботодавця про виникнення небезпечних умов, що загрожують життю та здоров'ю людей.

Таким чином, як роботодавці, так і працівники мають докласти максимум зусиль для забезпечення належного рівня безпеки праці в умовах війни, дотримуючись своїх обов'язків у цій сфері.

4. Основні заходи щодо підвищення безпеки праці в умовах воєнного стану

Військове вторгнення Росії в Україну поставило нові виклики в питаннях забезпечення охорони праці та безпеки працівників. Щоб мінімізувати ризики для життя та здоров'я людей, роботодавці мають вжити низку заходів:

1. Провести оцінку ризиків на робочих місцях з урахуванням загроз воєнного стану - обстрілів, аварій, руйнувань тощо. Ідентифікувати небезпечні чинники та оновити заходи з охорони праці.
2. Розробити плани евакуації та дій персоналу в умовах повітряних тривог і бомбосховища. Провести практичні тренування для відпрацювання цих дій.
3. Підготувати засоби захисту - протигази, аптечки, рації, ліхтарі, запас води та їжі. Встановити укриття та маркування.
4. Організувати цілодобове чергування на об'єкті та визначити зони відповідальності працівників щодо безпеки.
5. Проводити інструктажі та навчання персоналу з питань охорони праці в умовах воєнного стану, дій при евакуації та надання першої допомоги.
6. Визначити безпечні маршрути переміщення працівників на роботу/з роботи та організувати безпечний трансфер за потреби.
7. Забезпечити працівників засобами індивідуального захисту, аптечками, необхідним обладнанням.
8. Створити резервні запаси води, продуктів, палива на випадок автономної роботи під час облоги об'єкта.
9. Організувати безпечне зберігання хімічних речовин та вибухонебезпечних матеріалів, щоб унеможливити їх пошкодження.
10. Забезпечити резервні джерела електропостачання, засоби зв'язку, медикаменти для надання першої допомоги постраждалим.

Виконання цих та інших необхідних заходів дозволить мінімізувати ризики та запобігти нещасним випадкам на виробництві в умовах війни.

5. Оцінка та управління професійними ризиками

В умовах воєнного стану виникають додаткові професійні ризики для працівників через пошкодження інфраструктури, перебої з електропостачанням, опаленням, транспортом, зв'язком. Також з'являються ризики, пов'язані з військовими діями - обстрілами, бомбардуваннями, руйнуваннями.

Щоб забезпечити безпеку працівників, роботодавцям необхідно переглянути оцінку ризиків на робочих місцях з урахуванням умов воєнного стану. Основні кроки:

1. Ідентифікувати нові небезпечні та шкідливі виробничі фактори, що виникли внаслідок бойових дій, аварійних ситуацій — пошкодження будівель, споруд, обладнання, тимчасове припинення постачання ресурсів тощо.

2. Провести аналіз виробничих процесів та визначити робочі місця з підвищеним рівнем ризику.

3. Оцінити ймовірність виникнення небезпечних подій та їх можливі наслідки — травми, аварії, профзахворювання, загибель людей.

4. Класифікувати виявлені ризики за рівнем небезпеки:

- Катастрофічні (ризик загибелі людей)
- Критичні (ризик тяжких травм)
- Граничні (ризик легких травм)
- Незначні (неістотні травми)

5. Визначити заходи для зниження виявлених професійних ризиків — модернізація технологічних процесів, додаткові засоби захисту, інструктажі та навчання персоналу тощо.

6. Розробити план заходів з усунення або мінімізації професійних ризиків в умовах воєнного стану.

7. Контролювати ефективність цих заходів та регулярно оновлювати оцінку ризиків.

Катастрофічними вважаються ризики, пов'язані з військовими діями, які можуть призвести до загибелі працівників. Критичними є ризики травмування внаслідок обстрілів, аварій, руйнувань. До граничних належать ризики отримання травм через пошкодження комунікацій, обладнання.

Оцінюючи ймовірність, слід враховувати близькість бойових дій, наявність укриттів, транспортне сполучення. За результатами аналізу розробляються заходи з мінімізації найнебезпечніших ризиків. Постійний моніторинг дасть змогу оперативно реагувати на зміну ситуації.

Отже, в умовах війни оцінка та управління професійними ризиками набуває особливого значення для збереження життя і здоров'я працівників. Це має стати пріоритетом для кожного роботодавця.

ПРАКТИЧНІ/СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Тема: «Організація охорони праці в умовах воєнного стану: основні принципи та завдання»

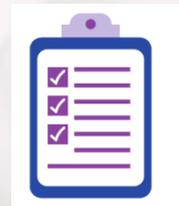
Мета: ознайомлення з ефективними стратегіями забезпечення безпеки та охорони праці в професійному освітньому середовищі, розвиток професійних навичок у вирішенні ситуацій екстремального характеру та формування відповідального підходу до безпеки життєдіяльності.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: планувати та організувати роботу з охорони праці в ЗП(ПТ)О, адаптувати інструктажі з охорони праці до умов воєнного стану, впроваджувати ефективні методи постійного навчання персоналу з питань безпеки та охорони праці, проведення інструктажів, враховуючи особливості ситуацій екстремального характеру.

План

1. Документація та матеріали.
2. Організація роботи з охорони праці.
2. Інструктажі в період воєнного стану.
3. Контроль та аудит.
4. Алгоритм дій при різних ситуаціях.

Питання для обговорення

1. Які конкретні кроки ви вживаєте для планування роботи з охорони праці в Вашому закладі освіти?
2. Які документи з охорони праці вам вже відомі і використовуються у Вашому закладі освіти? Як вони допомагають забезпечити безпеку праці?
3. Які основні аспекти інструктажів з охорони праці, які слід враховувати під час воєнного стану?
4. Які практичні кроки Ви б рекомендували для підготовки персоналу до різних надзвичайних ситуацій?
5. Як Ви оцінюєте ефективність системи контролю за станом організації роботи з охорони праці?
6. Які основні виклики або проблеми ви вбачаєте у впровадженні системи охорони праці в професійних закладах освіти?
7. Як забезпечується постійне навчання персоналу з питань охорони праці у Вашому

закладі освіти?

Завдання для самостійної роботи

Ситуаційні завдання:

1. Ви проводите лабораторне заняття. Під час практикуму виникає аварійна ситуація. Опишіть свої дії для швидкого та безпечного евакуювання здобувачів освіти і забезпечення їхньої безпеки.

2. Ви отримали нове технічне обладнання для теоретичних та практичних занять. Яким чином Ви організуєте інструктаж стосовно правил безпеки та користування новим обладнанням серед здобувачів освіти та колег?

Матеріал для опрацювання

1. Документація та матеріали.

Перелік необхідних документів

- Конституція України:
 - Стаття 27. «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.»
 - Стаття 68. Кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.
- Закон України «Про освіту»:
 - Стаття 51. п.1. Вихованці, учні, студенти, курсанти, слухачі, стажисти, клінічні ординатори, аспіранти, докторанти відповідно мають гарантоване державою право на:
 - безпечні і нешкідливі умови навчання та праці.
 - Стаття 57. п.1. Держава забезпечує педагогічним та науково-педагогічним працівникам:
 - належні умови праці, побуту, відпочинку, медичне обслуговування.
- Закон України "Про охорону праці" ([посилання](#))
- Нормативно-правові акти, що визначають основні вимоги до безпеки життєдіяльності в навчальних закладах
 - [Закон України Про охорону дитинства](#)
 - [Закон України Про дорожній рух](#)
 - [Закон України Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення](#)
 - [Наказ МОН України Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України](#)

- [Наказ МОН України від 26.12.2017 року Про затвердження Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти](#)
 - [Лист МОЗ України від 29.03.2018 року № 111-01/89 Щодо медичних довідок для відвідання закладів освіти](#)
 - [Лист МОН України від 11.09.2020 року № 1/9-522 Щодо недопущення погіршення умов харчування](#)
 - [Лист МОН України від 12.02.2021 року № 1/9-65 Щодо невідкладних заходів, спрямованих на збереження здоров'я дітей та належну організацію освітнього процесу](#)
- Положення про охорону праці в закладі освіти
 - Інструкції та методичні матеріали, розроблені для педагогів та здобувачів освіти щодо виконання заходів з охорони праці.

Основні матеріали для організації роботи:

- Інформаційні буклети та плакати з правилами безпеки для розміщення в навчальних кабінетах та робочих місцях.
- Засоби індивідуального захисту, такі як респіратори, рукавички, захисні окуляри та інші відповідно до виду професії.
- Технічні засоби контролю за безпекою, наприклад, вогнегасники, показники рівня шуму та інші обладнання.

Організація навчання та інструктажів:

- Графік проведення інструктажів з безпеки для персоналу та студентів.
- План дій у випадку аварійних ситуацій.
- Сценарії практичних тренінгів та вправ з охорони праці.

2. Організація роботи з охорони праці.

Правила ВТР.

- Розглядаються на загальних зборах трудового колективу і затверджуються наказом по закладу освіти.
- Розробляються відповідно до типових правил.
- Розміщуються на видному місці.

Режим роботи навчального закладу.

- Розглядається на раді навчального закладу.
- Затверджується наказом по школі.
 - у разі внесення змін необхідне погодження ради ЗП(ПТ)О. Зміни затверджуються наказом.
- Розміщується на видному місці.

Структура навчального року

- Затверджується наказом по школі за погодженням із радою ЗП(ПТ)О.
- Зміни вносяться наказом зі погодженням ради ЗП(ПТ)О.

Положення про службу охорони праці і техніки безпеки

- Розробляється на основі типового положення про службу охорони праці і техніки безпеки.
- Служба повинна працювати відповідно до положення.

Колективний договір

Колективний договір укладається на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності і господарювання, які використовують найману працю і мають права юридичної особи.

- ✓ ст.13 КЗпП України Зміст колективного договору.

Зміст колективного договору визначається сторонами в межах їх компетенції.

У колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо регулювання виробничих, трудових, соціально-економічних відносин, зокрема:

- режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку;
- умов і охорони праці;

- ✓ ст.15 КЗпП України Реєстрація колективного договору.

Колективні договори підлягаютьповідомній реєстрації місцевими органами державної виконавчої влади.

Порядок реєстрації колективних договорів визначається Кабінетом Міністрів України.

Навчання і перевірка знань з питань охорони праці

- ✓ п.3.2. Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.

«На підприємствах на основі Типового положення, з урахуванням специфіки виробництва та вимог нормативно-правових актів з охорони праці, розробляються і затверджуються відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, а також формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, з якими мають бути ознайомлені працівники.»

Наказ по навчальному закладу про організацію роботи і ведення охорони праці у ЗП(ПТ)О.

- Видається як правило на початку навчального року.
- Ознайомлюється під розписку працівників.

Посадові інструкції працівників ЗП(ПТ)О:

- Розробляються і затверджуються відповідним наказом.
- Видача реєструється у відповідному журналі. Про отримання ставиться підпис.

Інструкції працівників з охорони праці:

- Розробляються відповідно до положення про розробку інструкцій з охорони праці. Затверджуються відповідним наказом і реєструються у відповідному журналі.
- Видача реєструється у відповідному журналі. Про отримання ставиться підпис.
- Орієнтовні інструкції у сатині 2.

Інструкції з охорони праці при виконанні певного виду робіт (діяльності).

– Затверджуються відповідним наказом і реєструються у відповідному журналі.

– Ознайомлюється із їх змістом учнів чи працівників безпосередньо перед виконанням.

– Окремі розміщуються безпосередньо на робочому місці (навчальні кабінети, навчальні майстерні їдальня, спортивний зал ті ін.)

Акти-дозволи на готовності кабінетів до роботи у навчальному році.

– У наказ про підготовку матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О до роботи у новому навчальному році бажано включити пункт про створення даної комісії, або окремим наказом.

– До середини серпня комісія проводить обстеження і складає акти-дозволи (два екземпляри), що затверджуються керівником закладу.

– Один екземпляр знаходиться у керівника ЗП(ПТ)О, другий - у завкабінетом.

Додаток 3

Орієнтовний акт обстеження приміщень і території закладу освіти до початку нового навчального року

АКТ
обстеження приміщень і території закладу освіти
до початку ____ / ____ навчального року

Ми, постійно діюча технічна комісія у складі:

провела обстеження приміщень, території та інженерних комунікацій закладу освіти і встановила:

1. Система водопроводу, водовідведення в робочому стані, протікання води не зафіксовано.
2. Стан приміщень (стіни, підлога, коридори, класні кімнати, кабінети, майстерні, харчоблок, пральня, туалети), дах, допоміжні приміщення відповідає санітарним вимогам і вимогам безпеки, що визначаються нормативно-правовими документами.
3. Обладнання у зазначених приміщеннях відповідає вимогам норм і правил з охорони праці.
4. Фізкультурне обладнання в спортивній залі, на спортивному майданчику справні та надійно закріплені.
5. Тепломережа в робочому стані, котельня (за наявності) укомплектована працівниками (оператор котельні, кочегар тощо), які пройшли навчання і мають посвідчення на право виконання робіт; котельня забезпечена інструкцією з охорони праці та готова до експлуатації.

Висновок комісії:
Заклад освіти готовий до роботи.

Підписи:		
Голова комісії	Підпис	Прізвище
Члени комісії:	Підпис	Прізвище
	Підпис	Прізвище
	Підпис	Прізвище

Інструктажі з охорони праці:

- вступний інструктаж
- первинний інструктаж
- повторний інструктаж
- позаплановий інструктаж
- цільовий інструктажу
- інструктаж на робочому місці

– Інструктажі реєструються у відповідних журналах.

– Усі журнали прошиваються, нумеруються сторінки, завіряються підписом директора і печаткою.

– Необхідно затвердити перелік питань інструктажів (на кожен вид інструктажу окремо і бажано тримати їх у журналах інструктажів.

– Підпис працівників і здобувачів освіти, яким виповнилось 14 років.

Акти про нещасний випадок Н-Н:

– Розслідування проводиться відповідно до Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час освітнього процесу в навчальних закладах.

– Акти мають відповідну форму.

- складаються у 5-ти екземплярах у 3-денний термін після видачі наказу і протягом 3-х діб подається один екземпляр у відділ освіти.
- письмові пояснення свідків додаються до 1-го екземпляру акта, який зберігається в ЗП(ПТ)О.
- нещасні випадки реєструються у відповідному журналі.

– Повідомлення про наслідки нещасного випадку, що стався з потерпілим подається у відділ освіти за встановленою формою після повернення потерпілого на навчання.

План евакуації на випадок пожежі (чи інших надзвичайних ситуацій).

- Графічна частина доповнюється текстовою.
- Затверджується директором ЗП(ПТ)О (погоджується з пожежною охороною)
- Проводиться навчання по його виконанні.
- Розміщується на кожному поверсі у видному місці.

План зміцнення навчально-матеріальної бази з охорони праці та техніки безпеки

- можна розмістити у річному плані роботи як розділом чи додатком.

Перспективний план роботи з охорони праці на 20__-20__ роки

- можна розмістити у перспективному плані роботи ЗП(ПТ)О як розділом чи додатком.

Записи у класному журналі бесід з безпеки життєдіяльності

- проводяться класним керівником після кожної бесіди.

Кутки з :

- Правил дорожнього руху
- Пожежної безпеки
- Електробезпеки
- Поводження на воді, льоду
- Поводження з вибухонебезпечними предметами
- Цивільної оборони

– Повинні мати естетичний вигляд.

– Розміщуються на видних для учнів місцях з дотриманням правил ТБ.

– Можна створити куток з безпеки життєдіяльності, який включав би усі кутки.

Положення про адміністративно-громадський контроль за станом охорони праці.

Додаток

Графік адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці

– Розробляються і затверджуються наказом по ЗП(ПТ)О і погоджуються із профспілковим комітетом ЗП(ПТ)О.

– В обов'язковому порядку ведеться журнал адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці.

Накази по ЗП(ПТ)О, у які включаються питання з охорони праці (орієнтовно)

- Про організацію і ведення роботи з охорони праці.
- Про затвердження посадових інструкцій працівників.
- Про затвердження інструкцій з охорони праці;
- Про затвердження посадових інструкцій працівників з охорони праці;
- Про затвердження положення про адміністративно-громадський контроль за станом ОП та графіка адміністративно-громадського контролю;
- Про підготовку матеріально-технічної бази до нового навчального року.
- Про створення комісії для перевірки готовності навчальних кабінетів до нового навчального року.
- Про початок опалювального сезону.
- Про безпеку життєдіяльності на час проведення загальноучилищних масових заходів.
- Про відрядження учасників на районні масові заходи.
- Про проведення екскурсій, поїздок.
- Про перевірку готовності опалювальних систем до опалювального сезону.
- Про прийняття сезонних кочегарів.
- Про дотримання правил ТБ і ПБ при виконанні газозварювальних робіт.
- Про дотримання правил ТБ і ПБ при виконанні ремонтних робіт
- Про призначення відповідального за експлуатацію електрогосподарства.
- Про призначення відповідального за пожежну безпеку.
- Про навчання і перевірку знань з питань ОП.
- Про стан дотримання вимог з охорони праці та правил ТБ у ЗП(ПТ)О.
- Про розслідування нещасного випадку (При необхідності).

Попереджувальні, застерігаючі, інформуючі написи.

- Небезпечно напруга!
- 220 вольт
- Електрощитова
- Небезпечно для життя
- Запасний вихід
- Пожежний кран
- Гідрант
- Пожежне водоймище

	
У К Р И Т Т Я	
ВУЛ. _____	БУД. № _____
ВІДПОВІДАЛЬНА ОСОБА: _____	
№ ТЕЛЕФОНУ: _____	
КЛЮЧІ ЗНАХОДЯТЬСЯ: _____	

3. Інструктажі в період воєнного стану.

Інструктажі в умовах воєнного стану залишаються чинними.

Інструктажі поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж

Проводиться:

- ✓ з усіма працівниками, які приймаються на роботу, незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;
- ✓ з працівниками інших організацій, які прибули на підприємство і беруть безпосередню участь у виробничому процесі або виконують інші роботи для підприємства;
- ✓ з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження трудового або професійного навчання;

- ✓ з екскурсантами у разі екскурсії на підприємство.

Вступний інструктаж проводиться спеціалістом служби охорони праці або іншим фахівцем відповідно до наказу (розпорядження) по закладу освіти, який в установленому Типовим положенням порядку пройшов навчання і перевірку знань з питань охорони праці.

Вступний інструктаж проводиться в кабінеті охорони праці або в приміщенні, що спеціально для цього обладнано, з використанням сучасних технічних засобів навчання, навчальних та наочних посібників за програмою, розробленою службою охорони праці з урахуванням особливостей виробництва. Програма та тривалість інструктажу затверджуються керівником закладу освіти.

Запис про проведення вступного інструктажу робиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці, який зберігається службою охорони праці або працівником, що відповідає за проведення вступного інструктажу, а також у наказі про прийняття працівника на роботу.

Первинний інструктаж.

Первинний інструктаж проводиться до початку роботи безпосередньо на робочому місці з працівником (здобувачем освіти):

- ✓ новоприйнятим на роботу (навчання);
- ✓ який переводиться з іншого закладу освіти;

Первинний інструктаж проводиться з учнями, курсантами, слухачами та студентами навчальних закладів: до початку трудового або професійного навчання; перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів та інструментів.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться індивідуально або з групою осіб одного фаху чинними інструкціями з охорони праці відповідно до виконуваних робіт.

Повторний інструктаж.

Повторний інструктаж на робочому місці індивідуально з окремим працівником або групою працівників (здобувачів освіти), які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторний інструктаж проводиться в терміни, визначені нормативно-правовими актами з охорони праці, які діють у галузі, або роботодавцем з урахуванням конкретних умов праці, але не рідше:

- на роботах з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці;
- для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

Позаплановий інструктаж.

Позаплановий інструктаж проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці:

- ✓ при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них;
- ✓ при порушеннях працівниками (здобувачами освіти) вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- ✓ при перерві в роботі виконавця робіт більш ніж на 30 календарних днів – для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт – понад 60 днів.

Позаплановий інструктаж з учнями, студентами, слухачами проводиться під час проведення трудового і професійного навчання при порушеннях ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо.

Позаплановий інструктаж може проводитись індивідуально з окремим працівником або з групою працівників (здбувачів освіти) одного фаху. Обсяг і зміст позапланового інструктажу визначаються в кожному окремому випадку залежно від причин і обставин, що спричинили потребу його проведення.

Цільовий інструктаж.

Цільовий інструктаж проводиться з працівниками:

- ✓ при ліквідації аварії або стихійного лиха;
- ✓ при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільовий інструктаж проводиться індивідуально з окремим працівником або з групою працівників. Обсяг і зміст цільового інструктажу визначаються залежно від виду робіт, що виконуватимуться.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі проводить безпосередній керівник робіт (начальник структурного підрозділу) або фізична особа, яка використовує найману працю.

Первинний, повторний, позаплановий і цільовий інструктажі завершуються перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці, особою, яка проводила інструктаж.

При незадовільних результатах перевірки знань, умінь і навичок щодо безпечного виконання робіт після первинного, повторного чи позапланового інструктажів протягом 10 днів додатково проводяться інструктаж і повторна перевірка знань.

При незадовільних результатах перевірки знань після цільового інструктажу допуск до виконання робіт не надається. Повторна перевірка знань при цьому не дозволяється.

Про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів та їх допуск до роботи, особа, яка проводила інструктаж, уносить запис до журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці. Сторінки журналу реєстрації інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані та скріплені печаткою.

У разі виконання робіт, що потребують оформлення наряду-допуску, цільовий інструктаж реєструється в цьому наряді-допуску, а в журналі реєстрації інструктажів не обов'язково.

4. Алгоритм дій при різних ситуаціях.

Дії у разі терористичного акту

Основні заходи щодо запобігання можливого терористичного акту:

- не торкайтеся у транспорті, житлових та громадських приміщеннях або на вулиці нічийних пакетів (сумок), не підпускайте до них інших. Повідомте про знахідку працівника поліції;
- у присутності терористів не виказуйте своє невдоволення, утримайтеся від різких рухів, лементу й стогонів;

- при погрозі застосування терористами зброї лягайте на живіт, захищаючи голову руками, якомога далі від вікон, зашкленних дверей, проходів, сходів;
- використайте будь-яку можливість для порятунку;
- якщо відбувся вибух – вживайте заходів щодо недопущення пожежі та паніки, надайте домедичну допомогу постраждалим;
- намагайтеся запам'ятати прикмети підозрілих людей і повідомте їх прибулим співробітникам спецслужб.

Дії у разі захоплення будівлі

Якщо ви опинились у будинку (приміщенні, території), захопленому терористами, але не були ними знайдені.

- зберігати спокій та намагатись уникнути контакту з терористами;
- якомога тихіше повідомити правоохоронні органи про терористичну атаку, а також про своє місцеперебування;
- не палити;
- не наближатися до дверей та вікон;
- чітко виконувати інструкції та команди правоохоронців;
- сховати свої документи та візитні картки.

Пам'ятайте, що одразу після вашого повідомлення антитерористичними підрозділами буде вжито вичерпних заходів для збереження вашого життя та здоров'я.

Евакуація з будівлі

Евакуація з будівлі необхідна не лише під час пожежі, а й землетрусів, повеней та інших надзвичайних ситуацій, якщо будівля закладу освіти є небезпечною для людей, які там перебувають.

Правила пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи визначають, що під час проведення евакуації та гасіння пожежі необхідно:

- визначити найбезпечніші евакуаційні шляхи та виходи до безпечної зони у найкоротший строк;
- ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки. З цією метою працівникам закладів та установ не можна залишати дітей без нагляду з моменту виявлення пожежі та до її ліквідації;
- евакуацію людей слід починати з приміщення, у якому виникла пожежа, і суміжних із ним приміщень, яким загрожує небезпека поширення вогню і продуктів горіння;
- у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, діти старших вікових груп можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою;
- ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей;
- виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі, де виникла пожежа;
- у разі гасіння слід намагатися у першу чергу забезпечити сприятливі умови для безпечної евакуації людей;

- щоб запобігти поширенню вогню, диму, слід утримуватися від відчинення вікон і дверей, а також – від розбивання скла.

Здобувачів освіти також просять дотримуватися всіх вказівок педагогів та. При прибутті до безпечної зони, не розходитися і залишатися разом із групою.

Правила евакуації для педагогів:

- Евакуація здійснюється за відповідним звуковим сигналом, який, у разі потреби, активує адміністрація або особа, яка виявила пожежу.
- Нагадайте здобувачам про головну мету евакуації: їхня безпека та правила евакуації: не говори. Не біжи. Не штовхайся. Не повертайся.
- Закрийте двері та вікна.
- Візьміть з собою шкільний аварійний набір, відро (може бути складним), сумку для швидкої допомоги.
- Перевірте безпечність маршруту для евакуації.
- Під час евакуації радять об'єднувати дві групи, й під час переміщення один педагог очолює колону, а інший завершує колону здобувачів двох груп.
- Допоможіть учням з інвалідністю та маленьким дітям.
- Евакуація здійснюється до певного визначеного місця (місце для кожної групи визначається під час тренувальних навчань і не змінюється).
- Після прибуття на визначене місце, перевірте наявність усіх здобувачів за списком.
- Залишайтеся зі своєю групою і просіть учнів бути усією групою разом, нікуди не розходитися.
- Якщо небезпечні умови зникли, здійсніть зворотну евакуацію назад до кабінетів, дотримуючись тих самих правил.

Дії для захисту від насильницького вторгнення та загрози масового насильства

Періодично і в українських закладах освіти виникають ситуації, у яких є загроза вторгнення або загроза масових насильницьких дій, де працівники закладу освіти ще можуть керувати ситуацією, хоча б частково, і повідомити про це силовим органам.

Поради для працівників закладів освіти

- ✓ Попередьте інших, щоб вони негайно сховалися та забезпечили безпеку учнів.
- ✓ Зберіть здобувачів всередині безпечного приміщення, якомога далі від загрози.
- ✓ Закрийте і замкніть двері ключем (за можливістю). Перемістіть меблі, щоб заблокувати доступ від загрози, за наявності та змоги.

- ✓ У разі загрози стрілянини, всі мають швидко лягти на підлогу і за можливості накритися меблями, щоб не бути мішенню.
- ✓ Вимкніть світло та всі пристрої, які можуть його подати.
- ✓ Вимкніть усі пристрої, що видають звуки: мобільні телефони, радіоприймачі тощо.
- ✓ Зберігайте тишу.
- ✓ Тримайтеся якомога далі від дверей і вікон.
- ✓ Залишайтеся спокійними, заспокоюйте тих, хто нервує.

Поради для учнів

- ✓ Пам'ятайте про правила: не говори. Не біжи. Не штовхайся. Не повертайся.
- ✓ Виконуйте вказівки працівників закладу освіти.
- ✓ Зберігайте спокій та тишу.
- ✓ Якщо є потреба, допоможіть заблокувати двері меблями.
- ✓ Головне: сховатися, впасти та накритися.

Дії у разі антитерористичної операції (стрільба, вибухи)

- лягти на підлогу обличчям вниз, поклавши руки долонями на потилицю;
- чітко виконувати команди співробітників антитерористичного підрозділу уникаючи різких рухів.

Дії у разі пожежі

- негайно повідомити про це за телефоном до найближчого пожежно-рятувального підрозділу (при цьому слід чітко назвати географічне місце об'єкта, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище);
- залучити систему оповіщення людей про пожежу; розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації людей з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації;
- сповістити про пожежу керівника закладу та установи або особу, що його заміщує;
- організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними в закладі та установі засобами пожежогасіння.

У кожному закладі та установі наказом чи інструкцією встановлюється протипожежний режим, що містить порядок дій у разі виникнення пожежі: порядок і спосіб оповіщення учасників освітнього процесу, послідовність їх евакуації, виклику пожежно-рятувальних підрозділів, зупинки технологічного та навчального устаткування, вимкнення електроустановок, ліфтів, застосування засобів пожежогасіння тощо з урахуванням особливостей будівлі, її планування, розташування тощо.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема: «Технічні та організаційні заходи безпеки в умовах воєнного стану»

Мета: розглянути та опанувати планування та впровадження систем евакуації, розвивати навички командної роботи та вирішення ситуаційних завдань, виховувати в учасників відповідальність та усвідомлення необхідності дотримання процедур безпеки.

Уміння, які мають бути вироблені, та навички, які мають бути напрацьовані під час заняття: розробляти схему евакуаційних виходів для різних типів приміщень; оцінювати та коригувати план евакуації з урахуванням конкретних обставин; організовувати безпечний рух учасників до зони безпеки.; вести здобувачів освіти до безпечного місця у разі потреби.

План

1. Планування та впровадження систем евакуації.
2. Порядок дій учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога»
3. Використання захисного обладнання в умовах воєнного стану.

Питання для обговорення

1. Які основні етапи планування системи евакуації в закладі освіти?
2. Як забезпечити ефективну комунікацію та тренування персоналу щодо плану евакуації?
3. Які основні дії педагогів та здобувачів освіти при отриманні сигналу «Повітряна тривога» у Вашому закладі освіти?
4. Як організувати ефективне взаємодію між учасниками під час евакуації до приміщень для захисту?
5. Які види захисного обладнання можуть бути використані в умовах воєнного стану?

Завдання для самостійної роботи

Ситуаційні завдання

1. Під час навчального тренінгу з евакуації один з учнів відмовився виконувати інструкції та втік з наміченої евакуаційної ділянки. Як Ви зреагуєте та як вирішите цю ситуацію?

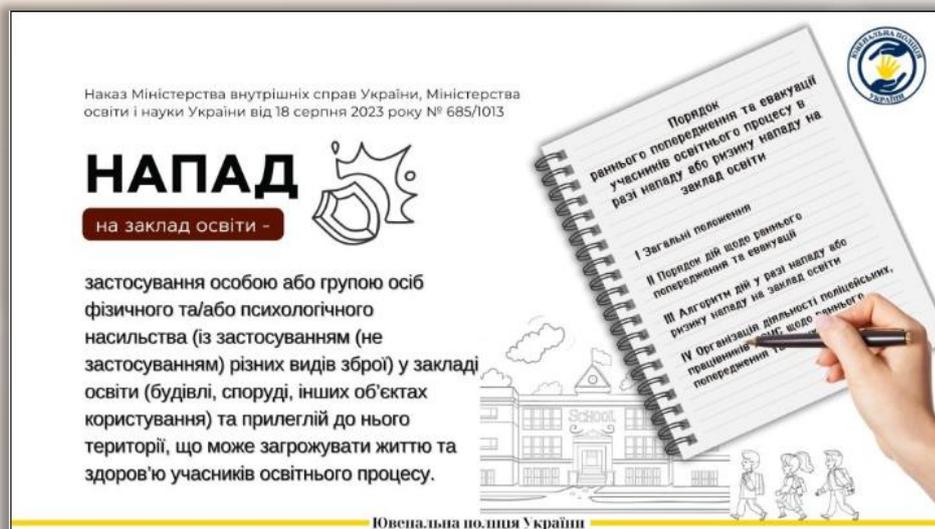
2. Під час тривоги Ви знаходитесь в навчальному кабінеті і вас відділяє велика кількість здобувачів освіти від виходу в укриття. Як Ви організуєте переміщення здобувачів освіти до безпечного місця та проконтролюєте процес?

Матеріал для опрацювання

1. Планування та впровадження систем евакуації.

В Україні набув чинності Наказ Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства освіти і науки України, який затверджує Порядок раннього попередження та евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу на заклад освіти.

Ознайомитися з текстом і основними положеннями документа можна за [посиланням](#). Завантажити паспорт безпеки закладу освіти можна [ТУТ](#).

Зокрема, порядок також поліції та ДСНС щодо раннього попередження й евакуації учасників освітнього процесу в разі нападу або ризику нападу.

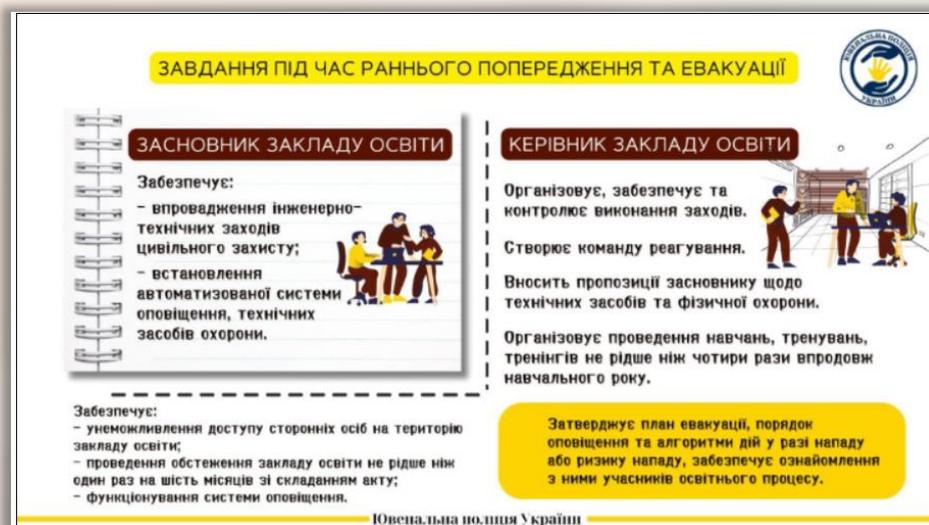
Так, згідно з документом, *засновник закладу освіти або уповноважений ним орган* для створення умов безпечного освітнього середовища має:

- забезпечити впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту закладу освіти;
- ужити заходів щодо встановлення в закладі освіти автоматизованої системи оповіщення (або технічних засобів охорони).

У той же час керівник закладу освіти повинен:

- організувати, забезпечити та проконтролювати виконання заходів, спрямованих на створення безпечних умов перебування учнів у закладі освіти;
- розробити та затвердити план евакуації, порядок оповіщення учнів і освітян та алгоритми їх дій;
- створити команду реагування, затвердити її склад (не менше ніж три працівники) та розподілити між ними обов'язки;
- ужити заходи щодо унеможливлення доступу на територію закладу освіти сторонніх осіб;
- забезпечити проведення комплексного обстеження стану об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, маршруту руху до них, вказівників, надійності охорони закладу освіти (не рідше ніж один раз на шість місяців);
- забезпечити ознайомлення учасників освітнього процесу з планом евакуації та порядком оповіщення;

- забезпечити належне функціонування об'єктової системи оповіщення (гучномовці, шкільні дзвінки, сирени) та системи протипожежного захисту закладу освіти;
- організовувати проведення щорічних заходів щодо дій учнів і освітян у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти (не рідше ніж чотири рази впродовж навчального року).

Відповідно до Положення, команда реагування закладу освіти має:

- розробити та подати на затвердження керівнику закладу освіти алгоритм дій учасників освітнього процесу, а також плани евакуації;
- скласти та оновлювати паспорт безпеки закладу освіти;
- здійснювати навчання учасників освітнього процесу;
- у разі нападу або ризику нападу на заклад освіти діяти згідно з алгоритмом, затвердженим керівником закладу освіти.

А працівник закладу освіти в разі нападу або ризику нападу повинен:

- негайно повідомити про це членів команди реагування та керівника закладу освіти;
- роз'яснити учням алгоритми дій;
- вжити заходів щодо проведення евакуації безпечним шляхом;
- за наявності постраждалих осіб надати їм домедичну допомогу;
- обстежити приміщення закладу освіти з метою виявлення учнів і освітян, яких не евакуювали.

Крім того, у документі визначено, що підставами для ухвалення рішення про евакуацію учасників освітнього процесу є перебування в закладі освіти або на його території осіб, які скоїли напад (мають намір це зробити) або надходження відповідних повідомлень.

Для оповіщення в закладі освіти мають бути використані такі сигнали:

- перший сигнал – короткі, тривалістю 2-3 секунди, дзвінки, які повторюються п'ять разів із паузами (повідомляє, що відбувається напад або є ризик нападу на заклад освіти);
- другий сигнал – довгий, тривалістю 10-15 секунд, дзвінок (сповіщає про проведення евакуації).

2. Порядок дій учасників освітнього процесу під час сигналу "Повітряна тривога"

Основний алгоритм — дії педагога під час повітряної тривоги — розробило Міністерство освіти і науки України. Його [оприлюднили на сайті МОН](#).

- Відповідальна особа вмикає наявну систему оповіщення закладу.
- Педагог сповіщає учнів про загрозу, а батьків — про переміщення дітей до укриття.
- Необхідно організувати пересування двома колонами в навчальному приміщенні та швидко залишити кабінет.
- Для швидкого надання медичної допомоги має бути залучений медичний працівник.
- Відповідальні особи після оголошення сигналу оповіщення мусять перевірити всі приміщення закладу на відсутність у них учасників освітнього процесу та працівників закладу, по завершенню перевірки прямувати до найближчого укриття.
- Учні, які перебувають на подвір'ї закладу, під час сигналу оповіщення повинні самостійно рухатися до найближчого укриття фонду захисних споруд.

Якщо навчаються учні з особливими освітніми потребами?

Педагог має подбати про швидке та спокійне переміщення до укриття, спеціальне місце та заходи, що будуть здійснюватися в укриттях для максимального залучення до них учнів з ООП.

Що робити в укритті?

- Відповідальні особи повинні допомогти учасникам освітнього процесу швидко та спокійно зайняти місце.
- Педагоги та відповідальні особи здійснюють необхідну підтримку, заходи для комфортного та спокійного перебування в укритті.

Після сигналу «Відбій тривоги»:

- Педагоги та відповідальні особи слідкують за тим, щоб вихід усіх учасників освітнього процесу з укриттів здійснювався колонами або групами.
- Заклади освіти можуть розробити уточнені інструкції з урахуванням місцевої специфіки.

3. Використання захисного обладнання в умовах воєнного стану.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», у закладах професійної (професійно-технічної) освіти 2023/2024 навчальний рік триватиме з 01.09.2023 по 28.06.2024.

Обласні військові адміністрації за участю засновників закладів освіти забезпечують організацію початку навчального року залежно

від безпекової ситуації у кожній окремій адміністративно-територіальній одиниці. Освітній процес, відповідно до рішень обласних військових адміністрацій та засновників закладів освіти, може бути організовано за очною, дистанційною формами навчання або їхнім поєднанням (за змішаним режимом) залежно від можливостей фонду захисних споруд у цих закладах. Тому наразі рішення ухвалюються по кожному закладу освіти.

Організація освітнього процесу залежить від безпекової ситуації у кожному населеному пункті. Освітній процес в очній або змішаній формі може запроваджуватися у приміщеннях або будівлях закладу освіти тільки у межах розрахункової місткості споруд цивільного захисту, що можуть бути використані для укриття учасників освітнього процесу в разі «повітряної тривоги». Проте форма організації освітнього процесу може змінюватися впродовж навчального року залежно від безпекової ситуації.

Освітня галузь України, як і всі сфери життя суспільства, зазнала серйозних змін в умовах війни. Безпекова ситуація учасників освітнього процесу є пріоритетним питанням зокрема й для Держпродспоживслужби під час здійснення державного нагляду та контролю. Щорічно спеціалісти Головного управління Держпродспоживслужби беруть участь у комісійних обстеженнях закладів освіти з метою визначення їхнього стану готовності до роботи у новому навчальному році.

Крім того, під час воєнного стану основною передумовою готовності закладу є наявність тимчасового укриття, яке має бути облаштоване з дотриманням санітарно-гігієнічних питань (зокрема розрахунок місць в укритті, санітарно-гігієнічний стан приміщень та обладнання, укомплектованість медичними засобами, наявність достатнього запасу питної води, а у разі відсутності централізованого водопостачання, також і технічної, наявність контейнерів для сухих перекусів, одноразового посуду, облаштування систем освітлення, вентиляції, забезпечення умов для дотримання особистої гігієни, мийних та дезінфекційних засобів тощо). У разі, якщо заклад навчатється за змішаною або очною формою, то це передбачає перебування дітей безпосередньо у закладі. Тому режим роботи закладу, перш за все, має бути підлаштований під наявність тимчасового укриття.

Сховище – герметична споруда для захисту людей, у якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних чинників, які виникають унаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів.

У найпростіших укриттях укриваються всі групи населення, якщо немає захисних споруд. Тому якщо на сьогодні, у воєнний час, недостатня кількість та місткість сховищ і протирадіаційних укриттів і немає можливості забезпечити укриття учасників освітнього процесу в захисних спорудах та спорудах подвійного призначення, заклади освіти можуть організовувати укриття учасників освітнього процесу в найпростіших укриттях.

Найпростіше укриття – це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, інша споруда підземного простору, в якій можливе тимчасове перебування людей з метою зниження комбінованого ураження від небезпечних чинників, а також від дії засобів ураження в особливий період.

КОМПЛЕКС ПРАКТИЧНИХ (ТЕСТОВИХ) ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Що не входить до обов'язків сторін у забезпеченні безпеки праці в період воєнного стану?

- а) Підвищення безпеки праці
- б) Оцінка та управління професійними ризиками
- в) Планування роботи охорони праці
- г) Використання захисного обладнання

2. Яку роль відіграє керівництво та працівники у впровадженні технічних та організаційних заходів безпеки?

- а) Викладачі
- б) Пасивні спостерігачі
- в) Активні учасники
- г) Зовнішні консультанти

3. Які завдання охорони праці в період воєнного стану визначені нормативно-правовими актами?

- а) Рекламация продукції
- б) Планування роботи охорони праці
- в) Впровадження систем евакуації
- г) Оцінка та управління професійними ризиками

4. Які аспекти входять до ключових питань планування та забезпечення комунікацій в період військового стану?

- а) Використання захисного обладнання
- б) Співпраця з родинами працівників
- в) Система евакуації
- г) Правила надання першої допомоги

5. Як використовувати знання з першої допомоги в умовах військового конфлікту?

- а) Виробництво безпечних технічних рішень
- б) Специфіка надання першої допомоги в екстремальних умовах
- в) Аналіз статистики травматизму
- г) Підготовка рятувальних бригад

6. Які переваги має використання сучасних технічних рішень для забезпечення безпечних умов праці?

- а) Збільшення професійних ризиків
- б) Зменшення ефективності роботи
- в) Підвищення рівня безпеки праці
- г) Завищення вартості обладнання

7. Які обмеження може мати використання технологій та інновацій у забезпеченні безпеки в умовах воєнного стану?

- а) Зменшення ефективності
- б) Підвищення рівня безпеки праці
- в) Зниження залежності від технічних рішень
- г) Збільшення професійних ризиків

8. Які конкретні ситуації включає алгоритм дій при різних ситуаціях в організації під час воєнного стану?

- а) Підвищення зарплат
- б) Надання першої допомоги
- в) Співпраця з іншими організаціями
- г) Виникнення професійних конфліктів

9. Які основні кроки передбачає адаптація та використання знань з першої допомоги в умовах військового стану?

- а) Перевірка стану технічного обладнання
- б) Аналіз ефективності програми навчання
- в) Організація семінарів
- г) Приведення відомостей до військового стандарту

10. Що включає в себе оцінка та управління професійними ризиками в умовах воєнного стану?

- а) Забезпечення необхідним обладнанням
- б) Аналіз ризикових ситуацій
- в) Рекламація продукції
- г) Зниження рівня безпеки праці

11. Як визначити ефективність планування роботи охорони праці та безпеки життєдіяльності під час воєнного стану?

- а) Проведення опитувань серед працівників
- б) Оцінка стану захисного обладнання
- в) Перевірка вартості програми
- г) Застосування технологій та інновацій

ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Охорона праці – це система законодавчих актів і відповідних соціально-економічних, технічних, гігієнічних та організаційних заходів, що забезпечують безпеку людини, збереження її здоров'я і працездатності в процесі праці.

Безпека праці – це стан виробничих умов, за яких, унеможлиблюється вплив шкідливих або небезпечних виробничих чинників на організм людини.

Безпека виробничого обладнання – це здатність технічних систем зберігати безпечний стан при виконанні заданих функцій в умовах, регламентованих нормативною документацією.

Вибух – процес надзвичайно швидкого горіння, що супроводжується швидким наростанням тиску і має велику руйнівну здатність.

Вогнестійкість – це здатність будівельних конструкцій зберігати свої робочі функції і властивості під дією високих температур пожежі.

Виробнича санітарія – це система організаційних і технічних заходів, що запобігають дії шкідливих виробничих чинників на організм людини або зменшують цю дію.

Виробниче середовище – частина оточуючого людину зовнішнього середовища, що створене природно-кліматичними умовами і професійними чинниками, що впливають на організм в процесі трудової діяльності.

Гігієна праці – це розділ профілактичної медицини, що вивчає вплив на організм людини трудового процесу і чинників виробничого середовища з метою наукового обґрунтування нормативів і інших засобів профілактики професійних захворювань і інших несприятливих наслідків діяння умов праці на працюючих.

Гігієнічний норматив – науково обґрунтований і офіційно регламентований рівень шкідливого чинника, перевищення якого може призвести до захворювань або інших несприятливих наслідків для людини і оточуючого природного середовища.

Гранично допустима концентрація (ГДК, ГДУ) – концентрація шкідливої речовини у повітрі робочої зони, діяння якої незалежно від наявності інших шкідливих чинників, що не перевищують нормативів при роботі встановленої тривалості, протягом всього трудового стажу не призведе до захворювання або іншого відхилення у стані здоров'я як самого працюючого так і його нащадків.

Горіння – складний фізико-хімічний процес, що супроводжується виділенням теплоти і випромінюванням світла.

Засіб індивідуального захисту(ЗІЗ) –пристрій, що забезпечує захист організму людини від небезпечних і шкідливих виробничих чинників.

Категорія робіт –це розмежування робіт на основі загальних енергозатрат організму (Дж/с)

Напруженість праці –ступінь емоційного навантаження на організм при виконанні трудового процесу, що вимагає переважно інтенсивної роботи мозку при отриманні і переробці інформації.

Небезпечний виробничий чинник – чинник, що спроможний при недотриманні вимог техніки безпеки призвести до травматизму або іншого різкого погіршення, здоров'я, або смерті.

Нещасний випадок –дія небезпечного чинника на організм під час виконання працівником трудових обов'язків, унаслідок чого виникає травма.

Пожежна безпека – це розділ охорони праці, що вивчає теорію процесів горіння, основні поняття та визначення в цій сфері, розробляє систему попередження пожеж та заходи пожежного захисту.

Пожежна профілактика – комплекс організаційних заходів та технічних засобів спрямованих на запобігання можливому виникненню пожежі чи зменшення її негативних наслідків.

Пожежовибухонебезпечність речовин – це сукупність властивостей, що характеризують їх здатність до виникнення й поширення горіння.

Професійні захворювання –захворювання причиною якого є дія шкідливого чинника в умовах виробництва, підтверджена в установленому законом порядку.

Професійне отруєння –гостра або хронічна інтоксикація викликана дією шкідливого хімічного чинника в умовах виробництва.Травматизм (грец.trauma-рана) –це порушення анатомічної цілісності організму або його функцій унаслідок раптової короткочасної дії будь-якого зовнішнього чинника (механічного, хімічного, термічного і ін.), у результаті чого настає тимчасова або постійна втрата працездатності.

Раціональний режим праці і відпочинку –співвідношення періодів роботи і відпочинку, за яких висока продуктивність праці поєднується з високою і стійкою працездатністю людини без ознак надмірної втоми, протягом можливого тривалого періоду.

Робоча зона –простір висотою до 2м. над рівнем підлоги або майданчика, на яких знаходяться місця постійного або тимчасового перебування працівників.

Робоче місце –місце постійного або тимчасового перебування працівників в процесі трудової діяльності.

Робочий час –це час встановлений законом, протягом якого відповідно до правил внутрішнього розпорядку або іншого, прийнятого на підприємстві порядку, працівник має виконувати доручену йому працю, або службові обов'язки.

Система стандартів безпеки праці(ССБП) –це комплекс взаємопов'язаних стандартів спрямованих на забезпечення безпеки, збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Техніка безпеки – це система організаційних і технічних заходів і засобів, спрямованих на відвернення впливу на працюючих небезпечних виробничих чинників.

Тяжкість праці –інтегральне поняття, що виражає ступінь функціонального напруження організму при виконанні трудового процесу.

Умови праці – сукупність виробничих чинників, що формуються під впливом соціально-економічних процесів.

Фізіологія праці – це розділ гігієни праці, що вивчає зміну функціонального стану організму людини під впливом виробничої діяльності і розробляє фізіологічно обосновані засоби організації трудового процесу, що сприяють попередженню втоми і підтримувannya високого рівня працездатності.

Характер праці – особливості трудового процесу (тяжкість, напруженість, монотонність і ін.), що здатні при відповідних умовах чинити несприятливу дію на здоров'я людини і її працездатність.

Шкідлива речовина – це та, яка при контакті з організмом людини у випадку порушення вимог безпеки і гігієни праці може викликати захворювання або відхилення у стані здоров'я як в процесі контакту з нею, так і у віддалені строки життя сучасного і наступного покоління, що визначаються сучасними засобами.

Шкідливий чинник – виробничий чинник, що здатний чинити негативний вплив на працездатність і стан здоров'я аж до виникнення професійного захворювання.

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
Кафедра технологій навчання, охорони праці та дизайну**

КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ

За консультаціями чи уточненнями окремих питань електронного курсу можна звертатися до викладача Головка Дар'ї Юріївни за

Мобільний телефон: +38 (050) 817 06 72

Електронна пошта: rinadarina88@gmail.com

Соціальні мережі:
<https://www.facebook.com/holovkodaria/>

ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Деякі питання виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки на період воєнного стану : Постанова КМУ від 24.03.2022 р. № 357.
2. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 18.03.2022 р. № 314.
3. Деякі питання порядку проведення медико-соціальної експертизи на період воєнного стану на території України : Постанова КМУ від 08.03.2022 р. № 225.
4. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
5. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 03.03.2024).
6. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 р. № 504/96-ВР : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
7. Про зупинення строків надання адміністративних послуг та видачі документів дозвільного характеру : Постанова КМУ від 28.02.2022 р. № 165. URL: <https://bezpeka.isu.net.ua/norm/479288-pro-zupynennya-strokov-nadannya-administratyvnykh-posluh-ta-vydachi-dokumentiv> (дата звернення: 01.01.2024).
8. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V : станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
10. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII : станом на 19 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
11. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 13.03.2022 р. № 303.
12. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV : станом на 24 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> (дата звернення: 01.01.2024).

Основна література

13. Виробнича санітарія: навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. Л. Филипчук, С. Ф. Каштанов та ін. – Рівне, 2012. – 443 с. 76
14. Древаль Ю. Д. Аналіз стану виробничого травматизму в закладах освіти як основа для вдосконалення культури охорони праці/ Ю. Д. Древаль, Я. О. Сичікова // Педагогічні науки : зб. наук. пр.- Вип.1. - Бердянськ: ФО-П Ткачук О.В., 2016. С.72-81. <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/14-4.pdf>
15. Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності [Електронний ресурс]: навч. посіб. / В. В. Зацарний, Н. А. Праховнік, О. В. Землянська, О. В. Зацарна. – Київ : НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання.. –URL: Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.
16. Маслова О.В., Гончарова І.П. Ризикоорієнтовні підходи в охороні праці: електронний навчальний курс / О.В. Маслова, І.П. Гончарова, Біла Церква, БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2023. 76 с. <https://binpo.com.ua/wp-content/uploads/2023/04/%D0%95%D0%9D%D0%9A.pdf>
17. Охорона праці в галузі. Змістовий модуль № 2. «Нормативноправові акти охорони праці». Тема № 4. «Реформування системи управління охороною праці в Україні» : конспект лекції / уклад. В. М. Курепін. – Миколаїв : МНАУ, 2023. – 36 с. http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13431/1/kurepin-ohoron-prac-v-galuz-lekc-2_4-2023.pdf
18. Охорона праці та цивільний захист: Підручник для студентів, які навчаються за спеціальностями галузей знань «Автоматизація та приладобудування» / О. Г. Левченко, О. І. Полукаров, В. В. Зацарний, Ю. О. Полукаров, О. В. Землянська. За ред. О. Г. Левченка. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 420 с. [https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26895/1/OP та TsZ pidruchnyk.pdf](https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/26895/1/OP%20та%20TsZ%20pidruchnyk.pdf)
19. Полукаров О. І., Полукаров Ю. О. Викладання дисциплін зі сфери безпеки життєдіяльності в умовах воєнного стану. Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика: зб. наук. пр. всеукр. наук.- практ. конф., присвяченої Всесвітнім Дням цивільної оборони та охорони праці. (Полтава, 28 квіт. 2022 р.) / під ред.: В. П. Титаренко, О. В. Кудря. Полтава: ПНПУ, 2022. С.149–152.
20. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 2020 рік/ Фонд соціального страхування України [Електронний ресурс].-Режим доступу:<http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/974800;jsessionid=A3F7D5E21B95173F2C16F9FE5CD510EA>
21. Профілактика нещасних випадків / Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України // режим доступу: <http://www.social.org.ua/activity/profilactika>
22. Сучасні підходи до охорони праці в закладах професійної освіти: Матеріали Усеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції: (26 жовтня 2022 р.) / Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН УКРАЇНИ, 2022. С.154 – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/733616/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2026.10.22.pdf>

23. Ткачук К. Н. Управління охороною праці: навч. посіб. / К. Н. Ткачук, Я. О. Мольчак, С. Ф. Каштанов та ін. – Луцьк, 2012. – 287 с.
24. Третькова Л. Д. Засоби індивідуального захисту, виготовлення та застосування: навч. посіб. / Л. Д. Третькова, Г. Є. Литвиненко. – Київ : Лібра, 2008. – 317 с.